

Posudek na diplomovou práci

Hany Šebkové: Raná fáze protestantského hnutí se zaměřením na oblast slovinských zemí a osobnost Primože Trubara. Praha, FF UK 2006, 93 s. + 12 příl.

Diplomová práce posluchačky Hany Šebkové přináší studii ze slovinské kulturní historie. Téma protestantismu a osobnost a dílo Primože Trubara je ve slovinské jazykovědě i literární historii poměrně bohatě zpracovávané. Diplomantka si vybrala jeden historický segment důležitý pro pochopení šíření protestantského hnutí ve Slovinsku a to jeho ranou fázi, období pozvolného pronikání reformačních myšlenek na slovinské území a duchovní zrání Primože Trubara v prostředí mimo Slovinsko, až po přijetí nového náboženského směru.

Posluchačka v úvodu své práce podává širší kulturní rámec zkoumané problematiky a zmiňuje se o nejdůležitějším „výstupu“ reformačních pracovníků v evropském kontextu, o překladech Bible do národních jazyků. Lutherovým překladem do němčiny se také inspiroval slovinský, původně katolický, duchovní Primož Trubar a překladu knih Nového zákona do slovínštiny se po svém přihlášení se k reformačnímu hnutí sám věnoval. Tato práce představuje kvalitativní skok slovinské kultury z periferie do rodiny evropských kulturních národů, které prokázaly svou schopnost vyjádřit duchovní hodnoty Knihy knih živým jazykem. Zcela heslovitě pak autorka zmiňuje výsledky jedinečného díla Trubara a jeho spolupráčků, od něhož se odvíjí počátek slovinského spisovného jazyka. Avšak toto období Trubarovy práce není pro předloženou diplomovou práci relevantní. Takže východiskem i cílem práce je období 1480 - 1548, respektive až od roku 1508 - narození Primože Trubara do roku 1548, kdy Trubar kvůli pronásledování „luteránů“ ve Slovinsku odešel do Norimberku, tedy dva roky před vydáním prvních dvou slovinských tištěných knih, podepsaných Trubarovým pseudonymem Philopadridus Illyricus. Dva roky před počátkem dějin slovinského spisovného jazyka, dva roky před zahájením uvědomělého a kultivovaného literárního procesu, který vrcholil v roce 1584 vydáním celého reformačního překladu Bible do slovínštiny a první mluvnice tohoto jazyka.

Časové vymezení práce autorka zdůvodňuje tvrzením, že tato doba nebyla příliš detailně zpracovaná a především v Čechách není dostatek pramenů, z kterých by se český čtenář, či student příbuzných oborů, mohl dozvědět více o tomto období na území dnešního Slovinska. Dále autorka píše: „Pokusila jsem se zpracovat a podat svědectví o historických událostech, podmínkách života tehdejších lidí, a to všech vrstev rozčleněného obyvatelstva, vývoji kultury a národního sebeuvědomění, prostě é podmínkách, z kterých vyšlo hnutí, které později dokázalo zachvátit a téměř ovládnout celou Evropu.“ (s. 1, respektive s. 3, pokud ještě platí stránkování od titulního listu!). Takže předkládaná práce má na zřeteli interdisciplinární přístup k tématu: je to pokus o sociálně historickou a kulturně identifikační studii slovinského prostoru v kontaktu se sousedními regiony v daném období. Práce naplňuje představu současných studentů slavistických studií o potřebě doplnit dosavadní existující odbornou literaturu syntetickým zpracováním poznatků jednotlivých disciplín – jazykovědy, literární historie a dějepisectví.

Je třeba nahlížet na tuto práci jako na významný pokus o syntézu daného úseku ve slovinském prostoru. To, co při četbě této práce na první pohled vytane na mysl, je argument, že protestantismus, lépe reformace, je téma tak široké a složité – jak po stránce náboženské, sociální, kulturní i politické a námitka, zda je možné se s tímto problémem vypořádat v rozsahu jedné diplomové práce.

Autorka k práci přistoupila s odhodláním a elánem. Správně vytušila, že její generace má všeobecně zjednodušené a někdy značně nedostatečné vědomosti o období reformace. Proto přistoupila k výkladu vybraného tématu detailně, pokud jde o slovinské reálie a explikativně pokud jde o fenomén reformace. Takže se pohybuje ve dvou rovinách – v základním textu a v jistém encyklopedicky heslovitě odkazovém textu pod čarou, v němž

čtenáři nabídne vysvětlení osobností, událostí a méně známých výrazů. Vzhledem ke zkratkovitosti těchto appendixů, někdy dochází k přílišnému zjednodušení složitých otázek doby, nebo i k posunu významu (např. s. 4 - 5: „Pasionál (lat.)-středověká sbírka legend ze života světců, především mučedníků.“ patří jako vysvětlivka k pašijím.)

První kapitola: Nástin dějinné situace v době před nástupem reformačního hnutí (rozuměj: v zemích dnešního Slovinska) přináší obraz neutěšeného sociálního a kulturního života slovinsky hovořícího obyvatelstva, pro které nadcházející období znamená naději na záchranu jejich národní identity.

Kapitola druhá: Život a působení Primože Trubara je zásadním textem, je rozdělena do 10 oddílů, v nichž je zachycen život Primože Trubara od narození po jeho profesní počátky, tedy po získání místa kanovníka v Lublani. Je podána velmi plasticky, jde o vykreslení podmínek života tehdejších Slovinců, o možnosti jejich studia, o společensky neúnosné situace církevní praxe v Evropě a silící reakce na ni šířením reformačních myšlenek. To všechno se promítá do „mikrosvěta“ mladého slovinského studenta teologie a do vzácného vztahu učitele a žáka v terstském semináři, který vznikl mezi biskupem Petrem Bonomem a Trubarem. Od této osobního vazby se odvíjí Trubarovo názorové zrání i pozdější definitivní přijetí reformace a jejího šíření mezi Slovinci a Jihoslovany. Při sledování Trubarova kazatelského působení v různých slovinských krajích autorka zachycuje situaci obyvatel i politické tlaky, které v tomto regionu působí. Poměrně hojně cituje z dobových materiálů a to ve velmi kvalitním překladu do češtiny, což považuji za důležité zdůraznit. Autorka provází líčení situace vlastními hypotézami o tom, co všechno, zda a jak mohlo Trubara ovlivňovat. Zde je třeba podotknout, že styl autorka zvolila na pomezí popularizačně naučné a odborné roviny. Považuji to vzhledem ke stanovené koncepci práce za přijatelné a odpovídá tomu také velmi dobře vybraný ilustrační materiál, který je vřazen do samotného textu i do připojené přílohy.

U podrobného výkladu postrádám uplatnění komparativní roviny s českým prostředím, které bylo v podobné situaci politické jako Slovinsko, pod stejným panovníkem, náboženské, pod stejnou římskou jurisdikcí a bylo ovlivněno touž německou reformací. Výsledky české reformace jsou v našem prostředí všeobecně známy a mohly pomoci při výkladu situace slovinské.

Nesporným kladem práce je snaha zachytit a pochopit vývoj doby v první polovině 16. století a intelektuální zrání nejvýznamnějšího Slovince reformace Primože Trubara. Pro vypracování této práce autorka shromáždila bohatý slovinský materiál, který většinou zachycuje až následující období - druhou polovinu 16. století, a vytvořila z něj výpovědně hodnotný text. Její bibliografie je rozdělena na primární, v níž uvádí slovinské studie věnované tematicky reformaci a Trubarovi (21 bibliografický záznam), na sekundární, kam vřadila práce syntetické a encyklopedické (11 záznamů) a na část nazvanou Internet, čítající 12 internetových stránek. Upozorňuji na to proto, že se stále více setkáváme u studentských prací s odkazy na internet. Toto médium nabízí nepřehledné množství neredigovaných informací, po odborné stránce ne vždy akceptovatelných. Přesto je třeba s tímto zdrojem reálně počítat a uvědomit si, jak výrazně ovlivňuje jazykovou i myšlenkovou rovinu uživatelů. Nastává značný odklon od rigorózního vědeckého stylu a je třeba, byť kriticky, ale zároveň s pochopením, přijmout, že tento „přitažlivější“ žánr bude nabývat stále na oblibě. Je třeba studenty vést ke schopnosti třídit získané informace nejen na relevantní a irrelevantní, ale i na pravdivé a nepravdivé, přijatelné a nepřijatelné. Vypěstovat v nich také kromě odbornosti i smysl pro zodpovědnost vůči šíření informací, pro etiku vědecké práce a morální odpovědnost za autorství uveřejňovaných myšlenek.

Tuto práci považuji za vyvážený kompromis využívající klasické a elektronické zdroje. Autorka textu uvolnila do jisté míry pouta strohé vědecké formulace, ale její práci nelze upřít ani objektivitu ani serióznost. Upoutává pozornost svou čtivostí, což nemusí být

důvodem nižší kvality práce. Domnívám se, že studenti budou hledat cesty ke svobodnějším vyjádření svých názorů a poznatků a tato práce je dobrým příkladem propojení důkladné odborné vybavenosti autorky a její schopnosti využít poznatků i pro širší uživatelskou obec, než je rigorózně úzký okruh slovenistů.

I přes některé již zmíněné prohřešky „proti dobrým univerzitním a formálním mravům“ doporučuji předloženou diplomovou práci Hany Šebkové k veřejné obhajobě a považuji ji za zdařilou.

PhDr. Milada Nedvědová

V Praze, 24.5.2006